

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik minden héten egyszer szombaton, egy íven.	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECEN, KOLLÉGIUM ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.	Előfizetési ár: félévre 30000 korona. Egyes szám ára 1500 kor.
--	--	--

Az egyetem ünnepe.

A debreceni tudományegyetem meleg és szép ünneplésben részesítette egyetemes magyar református egyházunk világi fejét, gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnokot abból az alkalomból, hogy a jog- és államtudományi kar, a kormányzó engedélyével, a magyar közművelődés terén, s különösebben a debreceni tudományegyetem létesítése körül szerzett érdemei elismerésül, a politikai tudományok tiszteletbeli doktorává avatta.

Gróf Degenfeld Józsefnek a magyar kultúra s kivált a debreceni egyetem körül szerzett érdemei általánosan ismeretesek. Mindenki jól tudja, hogy Debrecenben sohasem lehetett volna állami egyetem, ha a tiszántúli református egyházkerület nem lett volna kész féltve őrzött kincsének, az ősi debreceni kollégiumnak akadémiai tanszakaitól megválni ennek a nemzeti és debreceni szempontból egyaránt nagyjelentőségű célnak a megvalósíthatása érdekében. Sőt az sem titok, hogy a nagy városoknak az egyetemért folytatott versenyében Debrecen akkor sem lehetett volna győztes, ha a debreceni kollégium akadémiai tanszakai nem lettek volna úgy kifejlesztve, mintahogyan az az egyetem felállítását megelőző tíz éven belül történt és nevezetesen, ha nem szerveztetett volna hat-hét évvel az egyetem felállítása előtt az önálló bölcsészeti fakultás. Azt viszont jól tudjuk, hogy úgy a bölcsészeti fakultás felállításának érdeme legnagyobb részt a gróf Degenfeld József erélyének köszönhető, mint az ő személyre iránti osztatlan tisztelet és bizalom volt a legfőbb rugója annak, hogy az egyházkerületi közgyűlés az akadémiai tanszakok megszüntetésének fájdalmas határozatát egyhangúlag meghozta.

Mindezek közismert igazságok és a debreceni egyetem október 18-i doktoravató ünnepéről nem is azért kell különös nyomatékkal megemlékezni, mintha egyházkerületünk főgondnokának eme kitüntetésére meglepetés

számba mehetne; hanem az ünneplés körülményeinek minket érdeklő részleteiért.

Már maga az figyelemreméltó körülmény, hogy az egyetem jogi kara tíz esztendő fennállása alatt most először adta a tiszteletnek ezt a nyilvánítását. Mindegyik karnak volt már tiszteletbeli doktora, nemcsak egy, csupán a jogi kar tartózkodott a teljes deccennium betöltéséig attól, hogy bárkit is ebben a kitüntetésben részesítsen, s amikor elérkezettnek látta az időt arra, hogy meghajtsa a lobogóját a rendkívüli érdem előtt, egymagában gróf Degenfeldet tüntette ki, kifejezve ezzel azt, hogy a gróf érdemes voltát párnélkülnek találja. Már magában ebben a tényben elismerést nyer a debreceni egyetemnek a kollégium alapjára épített volta. De nemcsak a tényben elismerést nyer, hanem félre nem érthető szavakkal is elmondott ez a doktorrá avatás díszes ünnepén.

Az ünnepélyes avatást teljesítő kari dékán az ünnepi beszédében nyíltan megmondta, hogy a debreceni egyetemnek az ősi kollégiuma szellemi örökösének kell lennie s csak úgy felelhet meg a hozzáfűzött várakozásoknak. Ennek így, hivatalos részről hangoztatása annál inkább figyelemreméltó, mert a beszéd mondó dékán egyházunknak hű és buzgó fia ugyan, de kollégiumunknak sem tanítványa, sem tanára nem volt. De nem kevésbé figyelemreméltó az a beszéd, amellyel a doktorrá avatást követő ünnepi lakomán az egyetem egésze nevében az egyetem egyik nagytudományú, római katolikus vallású professzora üdvözölte főgondnokunkat, s amely beszéd a gróf érdemeinek dicsérete mellett kálvinista iskoláinknak is magaslatára volt. A szónok a magyar kálvinista iskolákat a görög templomok egyszerű oszlopaihoz hasonlította, amelyek első tekintetre szinte merevül egyeneseknek látszanak, holott szépségük titka éppen abban van, hogy csak látszanak párhuzamosan haladóknak, soha össze nem találkozóknak, valójában azonban valamennyien hajlanak egymás felé, s képzeletben meghosszabbítva fent a magasban egy pontban

összetalálkoznak, mintahogy a magyar kálvinista kulturintézmények is látszólagos merev egyenességük mellett is összetalálkoznak egy magas pontban, a magyar nemzeti eszmények egyesítő pontjában.

Egyáltalán nagyon helyes és nagyon szép volt, hogy a debreceni tudományegyetem ezt a gyönyörű ünnepet rendezte és azok, akik nem vettek rajta részt, őszintén sajnálhatják, hogy a szívek egyesülésének ebben a harmoniájában nem gyönyörködhetek. Nekünk reformátusoknak pedig különös örömünkre szolgálhat nemcsak az, hogy első világi főemberünkben református egyházunk is tiszteletben részesült, de tán még inkább az, hogy az egyetemmel való szellemi kapcsolatunk ennek az ünnepnek a révén is erősödött.

Azzal természetesen tisztában kell lennünk, hogy a főiskolai oktatás nem úgy a miénk immár, mint volt a kollégium akadémiai tanszakai fennállása idejében. Am áldozatunknak nagyságát még tetemesen növelné, ha azt kellene tapasztalnunk, hogy az új rend a mi ősi főiskolánk szellemétől is idegenné vált. Az erre irányuló érthető és nem egyszer felbukkanó aggodalmat, legalább a jelenre nézve, eloszlatótnak láthattuk október tizenhétedikén. Nekünk magunknak is meg kell tennünk a magunkét, hogy ez az aggodalom alapossá sohase válhassék.

Tisza István.

Az egyetem tanévnyitó ünnepélye alkalmából irta és elmondotta: dr Varga Zsigmond egyetemi tanár.

Mélyen Tisztelt Közönség! Ma visszasírjuk és holtig gyászoljuk, mikor közöttünk élt, cselekedett, kövel dobáltuk meg. Ma halottaiból feltámasztanók, az élt sírba helyeztük. Profétai kijelentéseit egykoron hitetlenül fogadtuk, ma bizonytalán elhiszük és megerősítjük: mindenben igaza volt. Nem ismerünk-e rá: a tömegeből hegymagasságnyra kiemelkedő igazi nagyság: Tisza István megindító bús magyar sorsa ez!?

Mélyen Tisztelt Közönség! Tisza István már legelső közéleti fellépésekor világosan sugározta az isteni elhívás különös jegyeit. Ifjú erővel, alkotó energiával, nagyszerű tehetséggel megáldva, mindig a legnehezebb és legháládatlanabb munkakör végzésére vágyakozott s valósággal fékezni kellett, hogy idő előtt el ne használja erejét. A világ akkor e vállalkozói kedvben a gyors érvényesülni akarás szinte kellemetlen megmozdulását látta, holott a legnagyobbra elhivatott tudatának ösztönszerű megnyilatkozása volt az. Mintha csak érezte volna, hogy az idő rövid s neki minden alkalmat föl kell használnia, hogy nemzetének szolgálhasson, a közszolgálat oltárán elégjen. Egész működését egyetlen: az a legfőbb cél irányította, hogy nemzete szabad, virágzó és boldog legyen s békességben, mások által tisztelve és félve lakozzék a földön,

melyet hősök vére szerzett s az atyák önfeláldozó okossága tartott meg. Bizony, Isten embere volt miközöttünk!

Am — Mélyen Tisztelt Közönség! — akit Isten szeret és elhív, emberfeletti hivatásra méltatja azt. Tisza Istvánt ilyen különös eszközzel hívta el az isteni kegyelem s csak ily szempontból értjük meg rendkívüli élete összetevődő szárait is. Egy világi tekintetben szerencsés ember, kit születése, vagyoni helyzete gondtalan, nyugodt életre jegyezhetett volna el s ki legfőbb életelvének mégis a szakadatlan küzdelmet választotta, az anyagiasság helyébe a legtisztább erkölcsi idealizmust ültette. A hatalom teljességében élő s annak minden eszközzel rendelkező vezető kormányférfi, ki Isten előtt mégis olyan kicsinynek érezte magát s minden cselekedetéhez a Benne vetett hitből merített erőt, támogatást. Bölcs ember, ki okos előrelátással messzire megelőzte korát s ki ítélezéseiben, a dolgok lemérlegelésében mégis mindig kellő mértéket tudott alkalmazni; ideális lélek; ki embertársait nemes szándékaik, erkölcsi tartalmuk szerint értékelte, ki a jóért való küzdelemben elszánt, hív volt mindhaláláig s ha valamit helyesnek ismert föl s a nemzet érdekében állónak látván, munkába vett, attól még a halál fenyegetése sem tudta eltéríteni; nemesen érző emberi szív volt, kihez minden szükölködő bizalommal közelíthetett, jellem, mely ragyogott, mint a napsugár. Nem csoda, ha kora félreértette s egész életén át, néhány ösztönös fellobbantástól eltekintve, a népszerűtlenség úgy kísérte, mint fényt az árnyék.

Isten által ráruházott különös missziója abból állott, hogy a legnehezebb időben, melyet a magyar történelem kezdete óta csak felmutathat, legyen lelke, vezére nemzetének s honfitársai túlnyomó többségének értetlenségével, egy egész világ összeküvéseivel szemben őrizze meg azt nagynak, szabadnak, boldognak. Mily felséges, az Isten emberének való s mégis szinte megoldhatatlan feladat!... A nemzetet fenyegető külső veszedelemmel szemben a katonai felkészültség minél erősebb és gyorsabb keresztülvitelét ajánlja s szava kiáltó szózatként szinte meghallgatlanul csendül el a magyar pusztában s csak élete kockáztatásával, az utolsó órában tudja keresztülhajtani — akkor is megtépetten — a nagy reformot; a nemzetre végzetként nehezedő nagyszlav politika fojtogató, bekerítő öleléseit a nagy hatalmi álláshoz való szigorú ragaszkodással s az uralkodóházzal ápolandó egyetértés közös erejével véli sikeresen feloldozhatónak: — hazaáruló és más hasonló jelzők osztogatása volt érte az elismerés; — magyar okossággal és higgadsággal megkísérli elhárítani nemzete feje felől az utolsó percben is a háború rémét s mikor törekvése meghiusul, a cél érdekében minden erőt összefogva, inkább elviseli, hogy a legnagyobb váddal, a háború felidézésének rettenetes vádjával illessék, semhogy a sikert kockára tegye. Mélyen Tisztelt Közönség! Ma világosan látjuk: Tisza István az események okozatossága által kényszerítve a legnehezebb időben, a legkedvezőtlenebb

körülmények között az elképzelhető legnagyobb magyar szabadságharcot vívta meg, melyet e nemzet ezer év óta hazája fennállásáért, ősi birtokállománya sértetlenségéért, határai épségéért valaha is megvívni kényszerűt. És a legigazságosabb küzdelmet, melyet a világ valaha látott. De az igaz ügynek — még a legigazabbnak is — földi viszonylatban legtöbbször bukás szokott a sorsa lenni s néha nemzedékek leváltódása szükséges ahhoz, hogy az igaz magvak aratást érleljenek. Így történt ez most is. Hiába volt az Isten emberének minden intése, feddözése, hiába vezetői bölcsessége, hiába tisztalátása, meghatóan hőies személyi példaadása — akárcsak az ó-testamentom feddöző, ítéletet hirdető zordon prófétai arcait látnám, — jöttek a kuruzslók, előállottak a békességprédikálók, megjelentek a színen az önhibáztatók s a legkritikusabb pillanatokban, mikor a nemzetnek lélekre, vezetőre a leginkább lett volna szüksége, Tisza kezéből kicsavartatott a kormánygyeplő. Ettől kezdve lassanként bomlásnak indult minden. Mélyen Tisztelt Közönség! Lehet, hogy a világháborút az ellenséges túlerő végnélküli nyomása következtében talán Tisza István vezetése alatt is elvesztettük volna — bár ez korántsem bizonyos, — de egészen bizonyos annyi, hogy a külön célú és rendeltetésű magyar szabadságharc sikere külső és belső biztosítékaitól akkor fosztatott meg, mikor Tisza István megszűnt Magyarország miniszterelnöke lenni. A háború elveszett és ezeréves boldogságunk, — vagy ahogy a Nemzeti Hírszék-egy költője mondja, — földi mennyországunk éhes osztozkodók prédája lőn s mi csonka hazának fájó szívű gyermekei ma egyebet sem teszünk, mint sírunk — a szélrőzsa bármelyik irányába tekintünk is. És még hozzá ledől a hegyorom is, melyen végső szabadulás új tüze gyúlhatott volna, félrevezetett orgyilkosok golyója nyomán sötétség támadt a magyar rónaságon, hogy ki tudja meddig várásson magára a magyar hajnal?

De e hajnalnak, Mélyen Tisztelt Közönség! én úgy érzem, biztosan el kell jönni! Az Isten emberének halála áldozatos halál, melyből egyesekre s nemzetekre nézve, kiket illet, örökélet bizonyossága adódik. Ilyen áldozatos halál volt a magyar nemzet igazságáért a Tisza István vértanú halála is, mely örök erőforrás, élő hit és meg nem csúfoltatható reménység mindazok számára, kik e föld hátán akárhol magyarul éreznek és magyarul imádkoznak. Tisza István a halálban levetkőzte mindazt, mi benne gyarló, földi volt s átszellemült egy megkínzott, igaztalanul megtagadott, véréig gúnyolt nemzet élő, örök eszményképévé s az eszményképek hatnak, fölemelnek, erőt sugároznak, munkára serkentenek, megvigasztalnak. Tisza István életével és megrendítő tragikumával symbóluma lett a magyar sorsnak, de oszloptartója a magyar reménységnek s alakító ereje a magyar jövőnek is. Mélyen Tisztelt Közönség! Hosszú beszédek helyett járjunk azért biztosan a Tisza István nyomdokain! Élete tanulságait s hívőseges példaadását tartsuk mindig szemeink előtt, magyarsá-

gunkért legyünk minden áldozatra készek s higgyünk, bízunk, — mert így hihetünk és bízhatunk — az isteni örök igazságban!

Mi pedig professzorok és hallgatók az 1924—25. tanév ünnepélyes megnyitása alkalmából különösebben is megjegyezzük, hogy Tisza István egyetemének vagyunk magyar katonái!

Tárca

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

I.

A nyár folyamán a református nevelés nagy alakjainak portrészertő rajzán, működésüknek minden irányú vázolásán kívül specializáltam a dolgot: a református nevelésügy belső történetére igyekeztem sorozatosan világot keresni. Vágyamat reményemen felüli siker koronázta: három fontos és terjedelmes dokumentum került a kezembe a kollegiumi kéziratárban: az első pedagógia professor, Zákány József Neveléstudománya, Kerekes Ferenc, az első vegytan—természetráji lángrészű professor Oskolai pedagógiája és ugyanennek egy sajátos munkája, mely kívül a sarkán ezt a felírást viseli: „Kerekes Ferenc levelei 1817“

A háromból kétségkívül ez a legkorábbi és legérdekesebb. Nincs az a hivatalos írása a korának, mely ilyen élesen belevilágítana egy századdal ezelőtti idők nevelésébe, vágyaiba, és szomorúságaiba. Végig megy az egész nevelésen az elemtől a gimnáziumi és akadémiai szakoknak megfelelő fokozatáig. Nyugodt helyzetrajzot ad mindenről, aztán megsuhogtatja felettük bírői pálcáját az egyetemes érdeklődésű, Pestalozzi korának szellemétől ihletett, kitűnő nevelői érzékű Kerekes. S mindezt hogy? *Levélformában!* Én nem merném ráfogni, hogy elküldte e leveleket. Gyönyörű, gondos, tiszta írással, bár rettenetes sűrű sorokban, apró betűkkel, egyforma nagyságú és minőségű papíron van megszerkesztve az egész kritikai és reformmü. Szakadatlan sorban folyik ugyanazon tudományos téma kemény logikájú tárgyalása; magándolgok alig fordulnak elő bennük. Nevét sem írja alá, különösen az elsőnek: csak ilyenformán: „Tudja kend, ki“ — „Én“ „Az aki másszor volt“. — Igen-igen emlékeztet a Mikes Kelemen levelei körüli esetre: az egésznek szellemes csevegő hangja is e kor levélforma-kedvelő írói divatját juttatja eszünkbe. Nem nevezi meg a címzettet sem, sohasem, csak ilyenformán legjobb esetben, mint az I. levélben: „Kedves Öcsém és Barátom István!“ Semmi borítékot nem lehet mellettük találni, nem úgy, mint e korbéli leveleknél, sem rájuk nincs írva cím, mint sok ilyesminél. hogy önmagából telt ki a boríték is. Akárcsak Mikes írói tudatossága megállapítható abból, hogy idézi nénye dícséreteit leveliről, épenúgy áll a helyzet Kerekesnél is.

De van érv a levelek misszilisségére is: cél-

zásából meg tudom állapítani, hogy a későbbi híres püspök, Szoboszlai Pap Istvánnal diskurálgat e levelekben. Azt még Sárvári életrajzához szerzett adataimból tudom, hogy Szoboszlai Pap István és Kerekes együtt voltak kint külföldön. Sárvári professornak szánta őket. De Pap gondolt egyet közben: beadta pályázatát a debreceni ispotályi pap-ágra. De mindvégig megőrizte szeretetét az iskolaügy iránt. Szentgyörgyi, Kerekes, Szoboszlai Pap itt a pedagógiai triumviratus jó ideig. Az a híres felhívása is, mellyel megmentette a kollégiumot a végpusztulástól, voltaképp a Kerekes eszméjében gyökerezik, e leveleiben folyton ezt a módszert ajánlja a pedagógiai tanszék alapjának megszerzésére. Éppen az iv képzelt aláírói közt szerepel legelsőnek a Szoboszlai Pap István neve, mint egy argumentum ad hominem-ként. Annyi legalább is bizonyos, hogy papnak képzeli levelezőtársát s kiváló szónoknak, mondván: „Kend már túl van azon, hogy Predikációt valaki castrálgassa”. Ha még hozzá vesszük, hogy Ispotályt emlegeti, hosszú nótlenségét, Szentgyörgyi ifjabb leányára várását, — az öregebbet Kerekesnek ajánlja — köszvényéről, lobbanékonyágáról is történik említés s Sárvárival való megható, bensőséges atyafiságos viszonyáról, előttünk áll Szoboszlai Pap István, amit a megszólításbeli keresztnév is támogat.

Akárhogy áll is a dolog, akár elküldött, akár el nem küldöttek is e levelek, annyi tény, hogy rendkívül nagy írói készséggel, fordulatosan, elevenen vannak megírva. Mint irodalmi mű is számot tarthat érdeklődésünkre, még inkább, mint olyan adalék, amely a református pedagógia történetének megírásában fundamentális jelentőségű lehet, hiszen multat, jelent, jövőt ölel át.

Kerekes életéről elég annyit előrebocsátanunk, még az eddigieken felül, hogy debreceni szolgadiák volt; senki sem adott még oly teljes és elszomorító, sőt egyenesen szívbemarkoló kepet a szolgadiák helyzetéről, mint önála fogjuk találni. 1784—1850-ig élt egyébként. Fontos neveléstudományi előgyakorlati megszerzésére, képességei kifejtésére — hiszen érzék nélkül nincs jó nevelő. hiába majdesak minden elmélet —, hogy tanulmányai végén mindjárt debreceni publicus praeceptor lett, aztán kisu szállási rektor, amit sokat fog emlegetni leveleiben. Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy nem egy oldalú ember, aki tehát merő, tárgya iránti elfogultságból követelné a humaniorák általános kötelezőségének visszaszorítását. Még a mai, igen sok aggodalomra okot adó reformok őseit sem kereshetjük nála, bár sokban tovább megy; néhány szóba összeszorítva, így foglalhatnám össze terveit, gondolatát: *mindenkinek hajlama szerinti nevelést adni!* Nagy szó! Tanulhat tőle a mai kor is. Jellemző a humaniorák iránti szeretetére pl., hogy maga is lefordította Vergilius Georgicáját, Bécsben studiózása idején ő adta ki Fazekas Mihály „Ludas Matyiját” hexameteres előszóval, számos verset és nyelvészeti értekezést írt. „Értekezések és kitérések” c. művével megvetette a

kollégiumi tankönyvpénztár alapját, reá hagyván végrendeletében. „Négyes kistükre” is bizonyosága sok irányú képességeinek. A levéltárban is sok nyoma van rendező kezének. Olyan nagy tehetség volt, hogy még marburgi stude s korában meghívták pétervári egyetemi tanárnak. Nem ment, hanem hazajött „a rongyolt haza” szolgáláára.

Méltán megérdemli ez a nagy, egyetemes látókörű férfi a vele való foglalkozást, eszméin töprengést. Nekem legalább lapról-lapra emelkedett az érdeklődésem és bámulatom, nagy szelleme iránt. A magyar nevelésügy oly szegényes történetében kiemelkedő névnek kell még az ő nevének lenni.

Dr. Törös László.

(Folytatjuk.)

Közelet

Gróf Degenfeld József díszdoktorrá avatása.

Debrecen város tudományos világának és egész intelligens társadalmának impozáns ünnepélye volt gróf Degenfeld József főgondnokunk honoris causa államtudományi doktorrá avatása. A vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjében megjelent dr. Hadházy Zsigmond főispán mellett ott láttuk Debrecen vezető embereit mind.

A Kántus szép éneke után dr. Pap Károly rector terjesztette elő, hogy a Kormányzó öfőméltósága hozzájárult az egyetemi tanács által pártolólag felterjesztett ama jogtudományi kari javaslathoz, hogy gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnok a közművelődés fejlesztése és a debreceni tudományegyetem felépítése körül szerzett érdemei elismeréséül honoris causa az államtudományok doktorává avattassék.

A fogadalom letétele után dr. Barabási Kun József szép, tartalmas, egyenes és hatásos beszédben vázolta azt a tevékenységet, amelyet gróf Degenfeld József 18 éves főispáni működése és közel harminc éves egyházkerületi főgondnoksága alatt a közművelődés előbbre vite e, közelebből a debreceni egyetem létesítése körül kifejtett. Beszédében megemlítette, hogy „amikor 1911 elején a debreceni egyetem létesítése már biztosítottnak volt tekinthető, gróf Tisza István egyik bizalmas emberéhez levelet intézett és abban nagy örömet fejezte ki az eddig elért eredmények felett, de kifejezést adott annak a reményének is, hogy a debreceni egyetem, mint teljesen elsőrangú állami intézmény fog megszületni, anélkül, hogy református jellegét elveszítené. Így képzelte az új debreceni egyetemet gróf Tisza István. Ez az egyetem akkor fog megfelelni gróf Tisza István várákozásának, ha egyrészt igyekezni fog az egyetemes magyar kultúra hasznos, érdemes munkása lenni, másrészt gyermeki hűséggel fog ragaszkodni édesanyjának, az ősi Kollégiumnak nemes tradícióihoz. Ez az egyetem, Tisza István egyeteme, Méltóság-

dat soha el nem múló hálája jeléül avatja doktorai sorába. És én szerencsésnek érzem magam, hogy épen én vagyok az, aki, mint a jog- és államtudományi kar ezidei dékánja, Méltóságodat egyetemünk nevében doktorrá avatom."

Az avató beszédért s a rector magnificus által átnyújtott diplomaért egyszerű szavakkal és őszinte hálával mondott köszönetet főgondnokunk, igérvén, hogy mindig igyekezni fog az egyetem javát és érdekét előmozdítani.

Főgondnokunk nagy tetszéssel fogadott kéréslen szavai után dr. Pap Károly felolvasta a válás- és közoktatásügyi miniszter üdvözlő iratát, majd dr. Boér Elek szegedi egyetemi tanár, erdélyi főgondnok az egyetemes református egyház, dr. Révész Imre egyházkerületi főjegyző az egyházkerület és a debreceni egyház, dr. Magoss György polgármester Debrecen sz. kir. város és Karai Sándor kollégiumi igazgató a Kollégium hódolatát és tiszteletét tolmácsolta. Végül dr. Pap Károly rector a sárospataki főiskola tanári karának meleg üdvözlő levelet olvasta fel.

A lélekemelő ünnepség a Kántus precíz énekével záródott.

Este az ünnepelt tiszteletére az Arany Bika kistermében közös vacsora volt, amelyen Pap Károly, Láng Nándor, Pokoly József, Barabási Kun József, Szontágh Félix, Dóczi Imre, S. Szabó József és Ilyefalvy Vitéz Géza mondott tartalmas, élvezetes és emlékezetes pohárköszöntőket.

Dr. Némethy Károly.

Ennek a közleményünknek voltaképen ezt a címet is lehetne adni: „A heves-nagykunsági egyházmegye őszi közgyűlése Kisújszálláson“; de mivel a gyűlés legkiemelkedőbb eseményei az egyházmegye gondnoka, Dr. Némethy Károly személye körül csoportosultak, indokoltnak tartjuk, ha külön szólunk a gondnokkal kapcsolatban levő tárgyalásról.

Az egyházmegyei gyűlésnek legfőbb tárgya Némethy Károly búcsúzása volt. Az 1916 májusában Túrkevény gondnokká ünnepélyesen beiktatott férfiú ugyanis az egyházi élet más területén idő közben felhalmozódott munkássága, különösen a budapesti református egyház főgondnoki tisztének ismert buzgóságú ellátása következtében úgy látta, hogy a heves-nagykunsági egyházmegyei gondnoksággal kapcsolatos teendőket ha elvégzi is, mégsem tudja magát úgy odaadni erre a szolgálatra, amint azt maga is szeretné s ahogyan Isten előtti felelősséggel betölteni óhajtaná e munkakört. Ezért az egyházmegye őszinte szomorúságára gondnoki tisztéről, méltóságáról lemondott.

Az egyházmegye elvonultatva lelki szemei előtt azokat a sikereket, eredményeket, amelyeket Dr. Némethy Károly éles látásának, világos judiciumának, bölcsességének, határozottságának és melegen érző szívének köszönhet, nem tudott megválni a lelépő gondnoktól s ha már nyilvánvaló volt, hogy gondnoknak meg nem maraszthatja, közfelkiáll-

tással tiszteletbeli örökös gondnokául választotta meg azért, hogy a hivatalos kapesok megszüntével a szeretet, megbecsülés és tisztelet kötelékei még erősebbek legyenek. Ennek a tisztességadásnak nem állhatott ellen az ünnepelt s örömmel ígérte erejét, képességét és munkásságát továbbra is szeretett egyházmegyéjének.

E lélekemelő események között élénken rajzolódott elénk az igazi világi kálvinista férfiú tipusa, amelyet nem sokat, de mégis olykor-olykor Isten iránt való háladatossággal látunk. Némethy Károlyt megválasztották annak idején gondnoknak; nem az ő iniciatívájára, hanem mert benne olyan súlyt és erőt láttak, amilyenre az egyháznak szüksége van. Ő az egyházmegye részéről jött ki-tüntető bizalmat elfogadta, nem a maga nagyobb uraságáért, hanem, hogy szolgáljon, kötelességét teljesítve egyháza iránt. Öneki ez az egyházi méltóság világi előhaladást, anyagi gyarapodást, fényt, rangot nem hozott; ha ilyenekre vágyott volna, nem a vidéki egyházmegyénél kereskedik s *hacsak* ilyet talált volna az egyházmegyénél, rég lemondott volna. S amikor azt látta, hogy az általa végzett szolgálat az idejének másirányú lefoglaltsága miatt annyira összeszorul, hogy a szolgálat mellett megcsillan a méltóság fénye: akkor úgy érezte, kötelessége lenni a méltóságot, mert nem tud eleget szolgálni. E férfias, egyenes, következetes lépéséért nem egnyerde a legszebbet, amit adhatunk: azt, hogy gondnok maradt nem az egyházmegye szervezetének élén, hanem a szívek mélyében s most már szolgálni fog igazán, szívből, önzetlenül, a hivatal külsősége nélkül a hivatás bensőségével.

Legyen a heves-nagykunsági egyházmegye és dr. Némethy Károly eme szeretetfrigyén Isten gazdag áldása.

Dr. Antal Géza püspök.

A dunántúli testvéregyházkerület egyhangulag választotta meg Dr. Antal Géza theol. akad. professzort, egyházkerületi főjegyzőt b. e. Németh István utódául.

Mindig a legnagyobb megtiszteltetés volt, amit református lelkipásztornak adhattunk az, hogy a püspöki méltóságra emeltük. Ez a tény nem egynél azt eredményezte, hogy kiemelődött a tehetségének és hajlamainak megfelelő életirányból s lett — amiben nem volt legelső — adminisztrátor. Dr. Antal Géza püspöknél az a szerencsés eset forog fenn, hogy bár ő tudományos képességeivel kiadott munkái bizonyossága szerint az elsők között tündököl, mégis adminisztratív tehetségével is vezető szerepet tölt be már régóta.

Igy most, amikor bel- és külföldi tapasztalatokban gazdag élete tetterős idején vezérül hivta el a dunántúli egyházkerület, reméljük és hiszük, hogy ez a választás az Úr akaratából történt, aki eme választott eszközét a szépen induló belmisszió munka, a szegény református Sion s a roncsolt haza javára fogja felhasználni jóvoltából.

Faxit Deus!

Irodalmi szemle

Jókai Mór élete és művel. Írta *Zsigmond Ferenc*. Bethlen Gábor irodalmi és nyomdai r.-t. kiadása 1924. Budapest. Két képpel. 8°, 80 lap.

Rövid, alapos, élvezetes mű, amely a nagy regényíró életét áttekintve, adja írói fejlődését, kiválóbb művei ismertetését, általában mindazt, amit egy Jókait ismerő szakember a tudás gazdagságából könnyedén és készen jónak lát adni s amennyit minden művelt magyar embernek Jókairól tudni illik és tudni kell. A jövő év Jókai születése századik évfordulójának esztendeje, ebből az alkalomból ez a füzet úgy az olvasók, mint az ünnepélyt rendezők részére kiváló szolgálatot tesz.

Temetési énekek magyar reformátusok használatára. A zsinat által megállapított szövegekkel és dallamokkal. I. kiadás. Kapható a „Méliusz” könyvkereskedésben Debrecenben. 32°, 60 lap. Új énekes könyvünkől a temetési énekek külön kiadása, melyre a gyakorlati élet és használhatóság szempontjából szükség volt. Felhívjuk a Kiadó figyelmét arra, hogy bármennyire feltűnőnek tessenek is, az új énekes könyvünkhöz való alkalmazkodás és egységes használhatóság végett a II. kiadástól fogva számozza a külön kiadás énekeit is a zsol-tároskönyv számaival (295—340). Az izléses könyvecskét ajánljuk egyházunk vezetőinek figyelmébe.

Temetési énekek a magyar református hívek, énekvezérek, iskolák és egyesületek használatára a zsinat által megállapított dallamokkal és szövegekkel vegyeskarra (orgona, harmónium, zongora) és férfikarra átírta *P. Nagy Zoltán* Debrecen város zeneiskolájának igazgatója. Kapható a „Méliusz” könyvkereskedésben. Kis 16°. Minden tekintetben megfelelő, hézagpótló, jó munka s különösen énekvezéreink forgathatják szívesen. Melegen ajánljuk.

Hugenották II. Hugenotta asszonyok, hugenotta leányok. Írta *Pruzsinszky Pál*, Budapest, 1924. Kiadja a Bethlen Gábor nyomdai és irodalmi r.-t. 8°, 88 lap. Két képpel.

A tudós író ebben a munkájában, egykori okmányok alapján, tanulságos formában a hugenották történelmének azt a részét adja, amelyben a hitők miatt üldözött és üldözésekben állhatatosaknak bizonyult francia református nők hite tündöklök és világít példaképpen a mai közömbös, de sziklaszilárd hitre éppen azért, szerfelett rászoruló kor előtt. A mi gályarabjaink története mellett a könyv igen alkalmas vallásos előadásokon való ismertetésre. Ajánljuk t. Olvasóinknak.

A keresztyén egyház története közép- és polgári iskolák III. osztálya számára az új konventi tanterv szerint írta dr. Patay Pál theol. akad. m. tanár. Budapest, 1924. Kókai Lajos kiadása, IV. Kamermayer Károly-u. 3. 8°, 84 lap. Ára 18,000 korona.

Ha e könyvet abból a szempontból vesszük, hogy 19 századról kell benne világos képet kapni egy 13—14 éves gyermeknek: akkor azt mondhat-

juk, hogy a szerző általában szerencsésen bírkózott meg a nagy feladattal, sőt azzal, hogy ha szinte röviden, de ismerteti a legújabb belmissziói területeket is, a legmodernebb egyháztörténelmi munkát adja. Esetleges fogyatkozásait könnyen helyesbíthetik a vallástanítók, akik bizonyára sikert érnek el e könyv tanítása nyomán.

A Reformed Church in the U. S. és munkássága. A nyári magyar iskolák használatára összeállította D. A. Souders, a Home Mission Board superintendentje, magyarra fordította dr. Harsányi Sándor református lelkész, szerkesztő. 16°, 12 lap. Alkalmas tájékoztató az Amerikai Református Egyházra vonatkozólag.

Bethlen naptár az 1925. évre. Szerkesztette Gonda Béla. Negyedik évfolyam. Bethlen Gábor irodalmi és nyomdai r.-t. kiadása Budapest, VIII., Nap-utca 13. a. 152 lap, 8°, 16,000 K. Kiváló írók közreműködésével jól szerkesztett kalendárium, amely különösen intelligens református atyánkfiai körében tehet jó szolgálatot.

A Protestáns Szemle októberi száma az előbbiekhöz hasonló gazdag tartalommal jelent meg. Közfeltűnést keltett az első cikke a csatolt műmelléklettel, mely Kálvinnak egy fiatalkori arcképét mutatja be.

Különfelek

Püspöküinktől Bécsből és Párisból érkezett híradás. Mire e sorok megjelennek, Isten jóvoltából már Amerika földjén jár.

A debreceni Tisza István Tudományos Társaság október 14-én felolvasó ülést tartott, amelyen dr. Révész Imre a magyar protestáns tudományos történetírásról értekezett széles körű alaposággal, majd dr. Láng Nándor ismertette a Szöny mellett talált Dolichenus reliefet nagy archeologia tudással.

Pályázat alatt van a budapesti református theol. akadémián a filozófiai—pedagógiai tanszék. Határidő november 1.

Magyarországi Evangélikus Lelkészek Egyesülete október 16. és 17. napján Budapesten tartotta rendes közgyűlését igen nagy érdeklődés mellett.

Marosvásárhelyen Gönczi János leányiskolai tanító, aki 50 éve áll a magyar közoktatásügy szolgálatában, szelítés következtében a katedrán megnémult.

Debrecenben mozgalom indult meg aziránt, hogy amennyiben az aradi szabadságszobrot az oláhok a fennhatóságuk köréből eltávolítják, az emlékmű Debrecenben állíttassék iel.

A tiszáninneni egyházkerület október 15-én délelőtt tartotta őszi közgyűlését dr. Révész Kálmán püspök elnöklete alatt. A közgyűlés a sárospataki állami tanítóképző intézet átvétele ügyében elhatározta, hogy a kultuszminisztertől elfogadható feltételek mellett új szerződéstervezetet kér. Az üresen álló és az internátussá átalakuló sárospataki jogakadémia helyiségébe 12 ingyenes helyet biztosítanak a szegénysorsu tanulók számára.

Hivatalos Értesítés

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3001—1924. sz.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Az érdekeltekkel leendő közlés kérésével tudom az 1925. év őszén és az 1926. év februárjában tartandó lelkészképesítő vizsgálatok házi dolgozatainak tételeit az alábbiakban:

I. Első lelkészképesítő vizsgálatra:

1. Deuteroézsaías ébhedh Jahwe-énekeinek fordítása, tudományos fejtegetése, és az ébhedh Jahwe fogalma.

2. A kereszti jelentősége.

3. Pál apostol váltságтана.

E tételek közül a vizsgázó egyet kidolgozván, dolgozatát legkésőbb 1925 június hó 1-re a lelkészképző-intézeti igazgatóhoz beküldeni tartozik. — A dolgozat tisztán, összefűzve, forrás megnevezésével küldendő be.

II. Második lelkészképesítő vizsgálatra:

1. Értekezés: A magyar református népiszkolákért vívott küzdelmeink történeti áttekintése után vázoltassék elemi vallásoktatásunk mai állapota; adassék elő, hogy a mi viszonyaink között milyen szellemben kell szervezni vallásoktatásunkat, miképen kell e szervezésben közreműködni az államnak és az egyháznak, miképen kell képezni a tanító személyzetet és miképen kell arra felügyelni.

2. Predikáció: A halálig kész szolgálat. Ap. Cs. 21: 13.

3. Bibliamagyarázat: Mindenkinék a magáét, de az Istennek is! Lk. 20: 19-25.

4. Kátémagyarázat: A Krisztus feltámadása. XVII. Úrnapja. 45. kérdés.

Az 1. alatti dolgozat külön s a 2, 3, 4. alattiak ismét külön, tehát a négy dolgozat két fűzetben tisztán leírva, összefűzve s az 1. alattinál a források felsorolásával 1925 június 1-ig küldendők be az egyházkerületi főjegyzőhöz.

A dolgozatok beadásának a vizsgálati szabályzatban megállapított határidejéhez (június hó 1.) a legszigorúbban ragaszkodom s meghosszabításának csakis egyénenkénti kérelemre és kizárólag abban az egy esetben adok helyet, ha a jelölt orvosi bizonyítvánnyal, vagy egyéb hitelt érdemlő módon igazolja, hogy súlyos betegség, vagy más, ezzel egyértékű vismajor miatt volt képtelen dolgozatait a kellő időre benyújtani. Aki dolgozatával, ily igazolás híján, elmarad a június 1-i határidőről, az a szeptemberi lelkészképesítő vizsgálatokra nem hocsáttatik s legkorábban 1926 februárban állhat vizsgálatra.

Debrecen, 1924 október 16.

Atyafiságos szeretettel

Révész,
püspök h.

2985—1924. szám.

Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes úr!

Minden egyházközséggel leendő közlés kérésével tudatom egyházkerületi közgyűlésünk 231—1924. sz. alatt hozott határozatát az alábbiakban:

Közgyűlésünk előtt közismert az a tarthatatlan állapot, hogy az egyházak a lelkészek és önálló énekvezérek készpénzbeli fizetését — egyes ritka kivételektől eltekintve — ma is értéktelen papirkoronával fizetik ki s ennek következtében az érdekelt behivatalnokok békebeli értékes készpénzfizetése teljes egészében értéktelenné vált. És minthogy nincs kilátás arra, hogy ezen értékek megfelelő valorizálása iránt maguk az egyházak tennének kezdeményezést, sőt több egyház presbyteriuma a hivatalnokok ez irányú óhajtaása el l merev rideg-séggel elzárkózik: figyelemmel az E. T. II. t-c. 6. §-ának d) pontjára, mely az egyházi felettes hatóságokat a díjlevelek csonkítatlan fenntartásának szigorú ellenőrzésére kötelezi, ez égető kérdés egy-séges rendezése szempontjából, figyelemmel az egyházak költségvetési előkészületeinek lehetőségére, elrendeli közgyűlésünk, hogy az egyházak kötelesek a lelkészek és önálló énekvezérek díjleveleinek készpénzfizetését az 1924. évre az aranyérték 50%-ában, az 1925. évre 75%-ában és az 1926. évtől kezdve teljes aranyértékben kiszolgáltatni.

Hasonló módon fizetendők ki a keresztelesi és esketési stóla váltság is.

Mindazon díjleveleknél, amelyeknek készpénzfizetés című tételében régebbi természetbeni járandóság váltságösszege is benntfoglaltatik, ha ez a természetbeni járandóság újabban ismét természetben nyer kiszolgáltatást, csak a váltságösszeg levonása után fennmaradó részlet képezi a fentebbi mód szerint való kiszolgáltatás tárgyát.

A stóla díjak, anyakönyvi kiadványok díjai szintén a fentebb részletezett módozatok szerint állapíttatnak meg.

Amennyiben egyes egyházak a készpénzfizetések, vagy stóla díjak aranyértékű megállapítása iránt már előzetesen, a jelenlegi szabályozástól eltérő magasabb értékelés szerint intézkedtek, ott a jelen szabályozás nem nyer alkalmazást.

Ez a szabályozás a tanítói készpénzfizetések kiszolgáltatásának módjára nem vonatkozik, mert a tanítói illetmények helyi javadalmazását a 122,000—1922. sz. VKM. rendelet intézményesen és percentuálisan már előzetesen megállapította és a megállapított helyi javadalmak a mindenkori tanítói fizetések mértéke szerint állami hozzájárulásból nyernek kiegészítést.

Atyafiságos szeretettel

Debrecen, 1924 október 18.

Révész,
püspök h.

Pályázat.

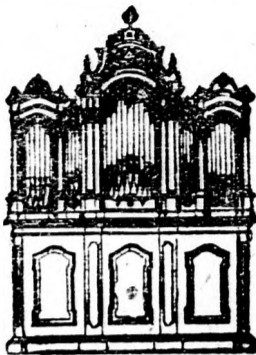
A garbolczi református egyház pályázatot hirdet a lemondás folytán megüresedett kántortanítói állásra. 1. Javadalma: Lakás, törvényes kerttel s melléképületekkel, 3 hold szántóföld, 200 négyszögöl kenderes, 1039 négyszögöl kaszáló, 4 drb legeltetési jog, 5 öl tűzifa (hasáb) beszállítva, 12 mázsa tiszta rostált búza. Közmunka. Stóla. Allamsegély. 2. Kötelessége: I—VI. vegyes osztályok és ismétlősök tanítása. Kántori szolgálat, kanonikus órákon s lelkész akadályoztatása esetén szószéki szolgálat, presb. jegyzőkönyvvezetés, belmissziói munkában lelkésznek segédkezés. Egyházi énekkar szervezése és vezetése. Megválasztás esetén állás azonnal elfoglalandó. Pályázati határidő e hirdetés megjelenésétől számított 8 nap. Személyes megjelenés választás előtt kötelező, de saját költségén. Pályázati kérvények tanítói és kántori oklevéllel, születési s szolgálati bizonyítványokkal, kommunizmus s oláh megszállás alatti magatartást egyházi és világi hatóság által igazolva, lelkészi hivatalhoz küldendők. Okmányok visszaküldésére postabélyeg csatolandó.

Garbolcz, 1924 október hó.

Nyáry János,
református lelkész
isk. sz. elnök.

FITTLER SÁNDOR

orgona-, orgonasíp- és harmónium készítő vállalata
PESTERZSÉBET, Erzsébet-u. 23.

Készít elsőrangú modern gépezetes és legnyomású, tartós, nemeshangú

új orgonákat
művészi kivitelben.

Hadicélokra elrekkvirált és egyéb

orgonasípok
speciális készítése és szállítása.

Vállalja régi orgonák légnyomású rendszerre való átalakítását, kibővítését, javítását, tisztítását és szakszerű újra hangolását, valamint

orgonák évi jókarban tartását.

Villamos fűjtató berendezések készítése.

Szivó és nyomó rendszerű harmoniumok készítése, javítása és hangolása. — Minden munkáért jótállást vállalok. — Felvilágosítással, tervezettől és költségvetéssel készséggel szolgálok — Munkám szakszerű végzését és pontosságát több egyház ajánlólevelével tudom igazolni.

ALAPÍTTATOTT 1910-BEN

Egyházkerületi elemi iskolai tankönyvek,

papírok, írószerek, tollak, tinták, ceruzák, kréták, palatáblák, szivacsok és minden egyéb iskolai író- és rajzeszközök óriási választékban kaphatók.

Irkák közül különösen ajánljuk a kiváló finom papíron készült és nagyon olcsó 4 és 6 lapos **„MÉLIUSZ“** irkáinkat.

ZSOLTÁRKIADVÁNYAINK

iskolai alakja minden kötésben kapható.

Kiadásunkban most jelent meg a zsinat által kötelező használatra elrendelt **Temetési énekek a magyar reformátusok használatára**

a zsinat által megállapított szöveggel és dallamokkal.

Ára kemény papírkötésben K 6000.—, félvászonkötésben K 8000.—. Továbbá

Temetési énekek a magyar hívők, énekevezérek, iskolák és dalos egyesületek használatára

a zsinat által megállapított szövegekkel és dallamokkal, vegyeskarra (orgona, harmonium, zongora) és férfikarra. Ára kemény papírkötésben K 12.000.—, félvászonkötésben K 14.000.—.

Tankönyvekből és írószerekből az egyházaknak és iskoláknak 10% engedményt adunk.

„MÉLIUSZ“ könyvkereskedés, Debrecen.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomdai vállalata.